

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi määräaikaista, vuoden 2003 loppuun saakka voimassa olevaa sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta annettua lakia siten, että sen voimassaoloaikaa jatkettaisiin kahdella vuodella vuoden 2005 loppuun. Samal-

la lakiin ehdotetaan tehtäviksi ne muut muutokset, jotka ovat osoittautuneet käytännössä tarpeellisiksi lakiin perustuvan kokeilun yhteydessä tai jotka johtuvat muusta viimeaikaisesta kehityksestä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2004 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila.....	3
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.2. Nykytilan arviointi.....	4
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	5
4. Esityksen vaikutukset.....	6
4.1. Vaikutukset kansalaisiin	6
4.2. Taloudelliset vaikutukset	6
4.3. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	7
5. Asian valmistelu	7
5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	7
5.2. Lausunnot.....	7
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	8
1. Lakiehdotuksen perustelut	8
2. Voimaantulo	11
LAKIEHDOTUS.....	12
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturva-	
kortin kokeilusta annetun lain muuttamisesta	12
LIITE	15
RINNAKKAISTEKSTI.....	15
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturva-	
kortin kokeilusta annetun lain muuttamisesta	15

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta (811/2000, kokeilulaki) tuli voimaan 1 päivänä lokakuuta 2000. Laki säädettiin sosiaali- ja terveysministeriön tietoteknologiastratégiaan liittyvän Satakunnan Makropilotti -hankkeen toteuttamiseksi. Mainittu kehittämis- ja kokeiluhanke alkoi vuonna 1999 ja päättyi kesäkuun lopussa 2001. Hankkeen keskeisimpinä tavoitteina oli kehittää ja kokeilla tietoteknisiin välineisiin ja ratkaisuihin pohjautuvia potilas- ja asiakaslähtöisiä saumattomia palveluketjuja, itsenäistä suoriutumista tukevia ratkaisuja ja omanuovojoitointia, sähköistä asiakaskorttia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden tietosuojaa ja tietoturva.

Edellä mainittu laki säädettiin määräaikaikseksi kokeilulaki, jonka voimassaolo päättyy vuoden 2003 lopussa. Lain soveltamisalaa rajattiin alueellisesti lain 2 §:ssä. Lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän, muun viranomaisen, yhteisön, palvelujen tuottajan, itsenäisen ammatinharjoittajan ja Kansaneläkelaitoksen järjestäessä tai toteuttaessa sosiaali- ja terveydenhuoltoa tai muuta sosiaaliturvaa Kankaanpään, Lapin, Merikarvian, Noormarkun, Pomarkun, Porin ja Siikaisten kunnan asukkaille. Edellä tarkoitettu viranomainen, yhteisö ja ammatinharjoittaja päättää tarkemmin, missä laajuudessa se toteuttaa ja osallistuu laissa tarkoitettuun kokeiluun.

Lain 2 pykälän 2 momentin nojalla voi muukin kunta tai kuntayhtymä taikka ne yhdessä hakea kokeilun piiriin pääsemistä sosiaali- ja terveysministeriölle osoitettavalla hakemuksella. Tällä perusteella saumattoman palveluketjun kokeilualueiksi on myöhemmin hyväksytty Satakunnan lisäksi Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin terveydenhuollon toimintayksiköt, Helsingin, Espoon, Vantaan, Hyvinkään ja Keravan kaupungit, Pirkanmaan sairaanhoitopiirin terveydenhuollon toimintayksiköt, Tampereen, Valkeakosken ja Vammalan kaupungit, Äetsän kunta, Vammala – Äetsän kansanterveysyön kuntayhtymän toimintayksiköt, Virtain kau-

pungin terveystoimi sekä Raahen seudun terveydenhuollon kuntayhtymä.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta annettua lakia ja sen mukaisen kokeilun käytännön tuloksia voidaan arvioida erityisesti kokeilualueilta saatujen käytännön kokemusten perusteella. Satakunnan Makropilotti -hanke oli Suomen oloissa ja kansainvälisestikin merkittävä hanke, joka koostui noin 20 osaprojektista. Kokeilun päätavoitteena oli sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakaslähtöisten toimintamallien ja niitä tukevan tietoteknisen järjestelmän luominen.

Makropilotti-hankkeen edellyttämä kehittämissyö oli erittäin vaativa hanke, jonka toteutus muodostui merkittävästi vaikeammaksi tehtäväksi, kuin kokeilulakia säädettäessä arvioitiin. Kokeiluhankkeelle asetettu määräaika osoittautui liian lyhyeksi. Kokeiluun osallistuneet kunnat ja toimintayksiköt sitoutuivat kuitenkin kiinteästi hankkeeseen, jonka toteutuksessa on ollut mukana muitakin toimijoita.

Tavoitteena ollut aluetietojärjestelmää ei saatu valmiiksi kokeilun aikana ja tähän liittyen myös sähköisen sosiaaliturvakortin kokeilu jäi keskeneräiseksi. Tietoteknisten ratkaisujen kehittämisen osalta kokeilussa saavutettiin kuitenkin eräitä tuloksia, joita voidaan hyödyntää jatkossa. Hankkeen tuloksena määriteltiin tarkemmin aluetietojärjestelmän ja viitetietokannan käsitteitä. Neuvotte-lujen avulla voitiin muun muassa tehostaa yritys yhteistyötä ja luoda sopimusmalli, jolla määriteltiin julkisten toimijoiden ja yksityisten yritysten asema ja oikeudet yhteisissä kehittämishankkeissa.

Kokeilun ulkoinen arviointi toteutettiin riippumattomien asiantuntijoiden työnä, jota koordinoi Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin arviointiyksikkö FinOHTA. Arvion perusteella hankkeen

vaikutukset työelämän sosioteknisen muutoksen toteuttamiseksi ja uusien toimintamallien kokeilemiseksi jäivät vähäisiksi. Esimerkiksi omaneuvojakokeilun perustana olleita omaneuvojasopimuksia tehtiin selvästi arvioitua vähemmän. Hankkeen yhteydessä saatiin kuitenkin kerätyksi tietoa ja kokemuksia, jotka osittain selkiyttivät omaneuvojan käsitettä ja toimialaa erityisesti perusterveydenhuollossa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaita kuultiin kokeilun yhteydessä käytettyjä malleja suunniteltaessa. Asiakkaan asemassa ei kuitenkaan saatu aikaan merkittäviä parannuksia pilotointiajan lyhydestä johtuen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on kokeilun jälkeen asettanut saumattoman palveluketjun kehittämisen tueksi ohjausryhmän, jonka toimikausi kestää vuoden 2003 loppuun. Ohjausryhmän tehtävänä on koordinoita ja edistää neljän kokeilun alueen tietojärjestelmien kehittämistä siten, että kokeiluun osallistuvissa sairaanhoitopiireissä saadaan käyttöön yhteensopivat aluetietojärjestelmäpalvelut. Samalla varmistetaan, että kokeilun alueilla otetaan huomioon tietosuojan ja -turvan riittävän korkea taso. Ohjausryhmä kartoittaa myös valtakunnallisen yhteistyön mahdollisuuksia esimerkiksi tietosuojan ja -turvan, sähköisen tunnistamisen, e-allekirjoituksen, tietojen arkistoinnin ja säilytyksen osalta.

Edellä mainitun kokeiluhankkeen toteutuksen jälkeen on lainsäädännöllisesti toteutettu uudistuksia, joilla on vaikutusta erityisesti sosiaaliturvakortin osalta. Syyskuun 2003 alusta on tullut voimaan laki henkilökorttilain (829/1999) muuttamisesta, jolla pyritään sähköisen henkilökortin käytön lisäämiseen. Henkilökorttilain 3 a §:n mukaan, joka tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2004, henkilökorttia voidaan käyttää sosiaaliturvakortin ja sairausvakuutusasetuksessa (473/1963) tarkoitetun sairausvakuutuskortin sijasta. Henkilökorttiin voidaan kortinhaltijan pyynnöstä tallettaa ja merkitä sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisessä asiointissa tarvittavia tietoja sekä sairausvakuutusta koskevia tietoja. Kansaneläkelaitos päättää hakemuksesta sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisessä asiointissa tarvittavien tietojen ja sairausvakuutusta koskevien tietojen tallettamisesta ja merkitsemisestä henkilökortille.

Hiljattain on tullut voimaan myös eräitä muita uudistuksia, jotka luovat edellytyksiä erilaiselle sähköiselle asiointille sosiaali- ja terveydenhuollossa. Laki sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa (13/2003) ja laki sähköisistä allekirjoituksista (14/2003) ovat tulleet voimaan helmikuun 2003 alusta. Näillä laeilla säännellään sähköisen asiointin osapuolten oikeuksia ja velvollisuuksia, millä pyritään edistämään sähköisen asiointin palvelujen käyttöä. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt keväällä 2002 sähköisen lääkereseptin kokeiluhankkeen. Kokeilu alkaa syksyllä 2003. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut asetuksen sähköisen lääkemääräyksen kokeilusta (771/2003), joka on tullut voimaan syyskuun 1 päivänä 2003. Hankkeen tarkoituksena on parantaa potilaiden palvelua, varmistaa reseptin luettavuus, nopeuttaa asiointia ja tietojen vaihtoa sekä vähentää reseptiväärennöksiä. Lääkäriin, apteekkiin ja Kansaneläkelaitoksen välisen tietojen vaihdon osalta tarkoituksena on parantaa tiedonkulkua ja toiminnan laatua sekä rationalisoida eri osapuolten tehtäviä. Vaikka edellä mainituilla uudistuksilla ja hankkeilla ei ole välittömiä vaikutuksia saumattoman palveluketjun kokeilun jatkamiseen, muodostavat ne kuitenkin jatkossa entistä paremmin pohjaa myös tätä kokeilua koskevalle jatkotyölle.

2.2. Nykytilan arviointi

Vaikka edellä mainitut Makropilotti-hankkeen käytännön tulokset jäivät arvioitua vähäisemmiksi, ovat kokeilulain perusteena aikanaan olleet tavoitteet edelleen tärkeitä. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan asemaa on syytä parantaa ja samalla palvelujärjestelmän yksiköiden ja ammattiryhmien välistä tiedonkulkua ja muuta yhteistyötä on syytä kehittää.

Kokeilun alueilla on halukkuutta ja valmiutta jatkaa ja edistää käynnistyneitä kehittämishankkeita sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sähköisen asiointin edistämiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö on myös tiedustellut kaikilta sairaanhoitopiireiltä kiinnostusta liittyä kokeiluun vuosina 2004—2005. Lähes kaikki sairaanhoitopiirit ovat alustavasti vastanneet tiedusteluun

myönteisesti.

Esimerkiksi Uudellamaalla aluetietojärjestelmäpalvelu otettiin tammikuussa 2003 tuotantokäyttöön ja palvelun levittäminen kokeilualueella on meneillään. Palvelu sisältää viitteet 700 000 asukkaan sähköisiin tietoihin, joita säilytetään rekisterinpitäjien asiakastietojärjestelmissä, mutta ovat potilaan luvalla terveydenhuollon ammattilaisen katsottavissa omalta työasemalta.

Valtioneuvoston periaatepäätöksellä asetun ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön johdolla toteutettavan Kansallisen terveydenhuollon hankkeen yhteydessä on tarkoitus kehittää sähköistä potilastietojärjestelmää. Myös valmisteilla olevan Kansallisen sosiaalialan kehittämishankkeen yhteydessä tullaan yhtenä osa-alueena painottamaan tietoteknologian käytön edistämistä sosiaalihuollossa. Tarkoituksena on edistää kuntien yhteistoimintaa sosiaalihuollon tarpeita palvelevien alueellisten ja seudullisten tietojärjestelmien kehittämisessä, hankinnassa ja ylläpidossa. Kokeilulain alueiden kokemuksilla ja työn jatkamisella on suuri merkitys saumattoman palveluketjun sekä niiden tietoteknologiahankkeiden edistämiseksi, jotka ovat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asettama saumattoman palveluketjun ohjauksiryhmä on omalta osaltaan ehdottanut, että kokeilulain voimassaoloa jatkettaisiin neljällä vuodella ja samalla lain alueellista soveltamisalaa laajennettaisiin.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Edellä mainituin perustein on pidettävä tärkeänä jatkaa ja tehostaa alueellista kehittämistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun edistämiseksi. Tähän liittyen tulee kehittää alueellisten tietojärjestelmien yhteensovittamista ja sähköisen asioinnin edellytyksiä sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Edellä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi on syytä varmistaa toiminnan lainsäädännöllisen perustan jatkuminen. Tietotekniikan kehittämisen ja taloudellisten näkökohtien kannalta on tarkoituksenmukaista pyrkiä pysyvään lainsäädäntöön mahdollisimman nopealla aikataululla. Tästä syystä

ehdotetaan lakia sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaali-turvakortin kokeilusta jatkettavaksi voimassaoloajaltaan kahdella vuodella eli vuoden 2005 loppuun saakka. Tänä aikana on tavoitteena saada kerätyksi sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden yhteydessä saatavaa tietoa sekä sähköisen allekirjoituksen ja tunnistamisen kehittämisessä saatavia kokemuksia siten, että edellytykset pysyvän lainsäädännön säätämiseksi olisivat olemassa.

Samalla lain alueellista soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi periaatteessa koko maahan siten, että kokeiluun mukaan haluavat alueet voisivat tehdä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle esityksen, jonka perusteella ministeriö päättäisi alueen hyväksymisestä kokeilun piiriin. Kokeilun piirissä tällä hetkellä jo olevat alueet ehdotetaan edelleen säilytettäväksi kokeilualueina, jolleivät ne määräajassa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle tehtävällä ilmoituksella haluaisi irtautua kokeilun piiristä.

Kokeilulain 4 luvussa on säännökset sosiaaliturvakortista. Sosiaaliturvakorttia on käytetty kokeilun yhteydessä erityisesti sen selvittämiseksi, tarvitaanko sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja muuta sosiaaliturvaa varten oma sähköisessä asiointissa käytettävä kortti. Koska sähköistä henkilökorttia ja sen käyttöä koskevat säännökset on edellä kuvattulla tavalla keskitetty henkilökorttilakiin, ei kokeilulaissa ole enää tarpeen erikseen säätää sosiaaliturvakortista. Tästä syystä lain 4 luvun otsikko ja säännökset ehdotetaan nyky muodossaan kumottaviksi ja korvattaviksi yleisillä säännöksillä kokeiluun liittyvistä sähköisen tunnistamisen ja allekirjoittamisen edellytyksistä. Näitä säännöksiä voidaan pitää tarpeellisina, koska sähköistä tunnistamista ja allekirjoittamista koskevat hyvät menettelytavat ovat erityisen tärkeitä sosiaali- ja terveydenhuollon sähköistä asiointia kehitettäessä.

Asiakkaan tai potilaan puhevaltaa koskevien säännösten tulkinta on eräissä käytännön tilanteissa osoittautunut vaikeaksi. Erityisesti potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, potilaslaki) säännökset potilaan itsemääräämisoikeudesta ja tietojen salassapidosta ovat aiheuttaneet eräissä suhteissa

tulkintaongelmia. Potilaslain 13 §:ssä säädetään erikseen potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapidosta. Pykälän 2 momentin mukaan terveydenhuollon ammattihenkilö tai muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä taikka sen tehtäviä suorittava henkilö ei saa ilman potilaan kirjallista suostumusta antaa sivulliselle potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja. Jos potilaalla ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, tietoja saa antaa hänen laillisen edustajansa kirjallisella suostumuksella.

Kokeilulaissa oleva asiakkaan puhevallan käyttämistä eräissä tilanteissa koskeva 25 § poikkeaa potilaslain 13 §:stä siinä suhteessa, että asiakkaan laillisen edustajan ohella myös hänen omaisensa tai läheisensä voi säädetyin edellytyksin käyttää asiakkaan puhevaltaa. Vaikka asiakkaan puhevallan käyttöä koskevien säännösten tulkinta ei ole toistaiseksi kokeilun yhteydessä aiheuttanut merkittäviä käytännön ongelmia, on kokeilun laajentumista syytä pyrkiä yhdenmukaistamaan asiakkaan puhevallan käyttöä koskevia säännöksiä lainsäädännössä. Tällä perusteella ehdotetaan kokeilulain 25 §:ssä säädettyä asiakkaan puhevallan käyttämistä rajattavaksi siten, että hänen puolestaan tarvittavan suostumuksen voisi antaa tai puhevaltaa käyttää ainoastaan asiakkaan laillinen edustaja.

Edellä mainittujen muutosehdotusten lisäksi ehdotetaan kokeilulaissa säädettyihin määritelmiin eräitä vähäisiä täsmennyksiä.

4. Esityksen vaikutukset

Vaikutusten arvioinnissa pitäydytään pääosin nykyisille kokeilulakialueille karttuneeseen suunnittelutietämykseen ja vähäisemmässä määrin kokeilulain soveltamisessa saatuun kokemukseen. Vaikutuksissa on nähtävissä alueellista ja ajallista vaihtelua. Satakunnassa kokemuspohja perustuu kattavan kuntayhteistyön kautta kansalaisten arkeen sijoittuviin sähköisen asioinnin palveluihin, kun taas Pirkanmaalla ja erityisesti Uudellamaalla suuret kaupunkitaajamat lisääntyneen verkottumisen kautta panostavat terveydenhuollon ammattilaisten välisen alueellisen yhteistyön sisällön kehittämiseen ja sitä kautta siirtymiseen asiakkaan palveluprosessin

suunnitteluun ja hallintaan perustuviin palvelukokonaisuuksiin.

4.1. Vaikutukset kansalaisiin

Kokeilulakialueilla vähintään kolme neljäsosa sairaanhoitopiirien tai seutukuntien väestöstä kuuluu jo nyt lain vaikutuksen piiriin. Mikäli kaikki mukaantulostaan kiinnostuneet 17 sairaanhoitopiiriä käynnistävät lain toteutuksen alueellaan vuoteen 2005 mennessä ja kuntien halukkuus osallistua kokeiluun säilyy nykyisellään, niin lain piiriin voi kuulua vuonna 2005 vähintään 4 miljoonaa ihmistä. Sähköisten asiointipalveluiden laajentaminen kaikkia kansalaisia koskevaksi myös muita alueellisia järjestelmiä käyttävien välillä tullaan kokeilulain aikana selvittämään.

Tiedon ja siihen sitoutuneen osaamisen sähköinen luovutus ja siirtyminen organisaatio- sekä sektorirajojen yli on aluetietojärjestelmäpalvelulla kokeilulain aikana mahdollista turvata kattavasti. Sosiaali- ja terveyspalvelujen sisältö ja erityisesti rakenteellista yhteistyötä edellyttävien toimintamallien kuten asiakaslähtöisten palveluketjujen käyttöönotto kokeilulain tarkoittamalla tavalla on riippuvainen myös Kansallisen terveydenhuollon hankkeen ja muiden vastaavien sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten hankkeiden edellytyksistä ja sähköisen potilaskertomuksen käyttöönoton edistymisestä erikoissairaanhoidossa. Kuntayhtymät ja kunnat tulevat kehittämään uusia toimintamalleja ja kokeilulaki tuottamaan hyviä käytännön asiakkuutta korostavia toimintatapoja. Myös asiakkaiden mahdollisuudet hallita omia tietojaan paranevat asteittain.

4.2. Taloudelliset vaikutukset

Nykyiset kuntien heikosti yhteen toimivat tietojärjestelmät aiheuttavat kustannuksia, joiden suuruutta ei voida arvioida tarkasti. Kuntien asiakastietojärjestelmät ovat kattavasti olemassa sähköisessä muodossa, mutta perusjärjestelmiin viitteiden tuottamiseen tarvittavien adaptereiden vaatimat investoinnit ja aluetietojärjestelmän käytöstä aiheutuvat kustannukset aiheuttavat kunnille menoja. Tarvittavan teknologian hankkimisesta aiheutuvia kuntien tai kuntayhtymien kehittä-

mis- ja hankintamenoja sekä käyttökustannuksia voidaan pienentää nykyisistä arvioista hyödyntämällä alueellisia toimijoita ja painottamalla kokeilutoiminnan laajuuden tuomia mittakaavaetuja hinnoittelussa.

Tähänastiset kokemukset eräistä organisaatioiden välisistä tietojärjestelmien vaikutuksista kuntien palvelujärjestelmän kustannuksiin viittaavat siihen, että tietojärjestelmiä kehittämällä voidaan kuntien erikoissairaanhoidon menoja pienentää merkittävästi. Myös sosiaalipalvelujen järjestämisessä voitaneen tietojärjestelmiä kehittämällä saavuttaa merkittäviä säästöjä. Parantuneen palvelun vaikutukset tulevat näkymään myös kustannuksia vähentävinä vaikutuksina asiakkaiden, sosiaalivakuutuslaitosten ja työnantajien asioinnissa.

Saumattoman palveluketjun kokeilua varten ei ole vuosille 2004—2005 enää käytävissä saman tyyppistä erityistä hankerahoitusta, jolla tuettiin Satakunnan Makropilotti-hanketta. Kunnat ja kuntayhtymät voivat kuitenkin erikseen säädetyin edellytyksin hakea sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden ja investointien rahoittamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) mukaisia valtionavustuksia.

4.3. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Tietojärjestelmien ja tiedonkulun kehittämisen vaikutuksena nykyinen ajankäyttö tehostuu tarpeettoman asioiden siirtelyn ja päällekkäisten asioiden käsittelyn vähentymisestä. Tämä auttaa paremmin selviytymään nykyisillä voimavaroilla tulevasta väestön ikääntymisestä aiheutuvasta palvelukysynnän kasvusta.

Palveluketjun suunnittelun ja ohjauksen avulla voidaan asiakkaan palvelun tuottamiseen osallistuvien henkilöiden määrää nykyistä paremmin ohjata vastaamaan palvelukysyntää. On myös mahdollista yhteistyössä alueellisesti tarkistaa päällekkäisen toiminnan järjestelyjä sekä nykyisiä henkilöstömitoituksia sektori- ja organisaatorajojen yli.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esityksen valmistelussa on otettu huomioon kokeilulain nojalla toteutetun Makropilotti-hankkeen sekä muiden lain nojalla hyväksytyjen alueellisten kokeiluhankkeiden käytännön tulokset. Myös väestötietojen käsittelyä sekä henkilökorttia ja sähköistä asiointia yleensä koskevat säädösmuutokset on otettu esityksessä huomioon.

Esityksen viime vaiheessa valmistelu on suoritettu sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa työryhmässä, jossa edustettuina ovat ministeriön lisäksi Suomen Kuntaliitto, Stakes, Kansaneläkelaitos, Tietosuojavaltuutetun toimisto sekä kokeilualueiden edustajat.

5.2. Lausunnot

Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän laatimasta hallituksen esitystä koskevasta luonnoksesta pyydettiin oikeusministeriön, sisäasiainministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön, valtiovarainministeriön, Suomen Kuntaliiton, Stakesin, Kansaneläkelaitoksen, Tietosuojavaltuutetun toimiston ja eräiden sairaanhoitopiirien kuntayhtymien sekä eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon keskeisten järjestöjen lausunnot.

Lakiehdotuksesta annettiin kaikkiaan 17 lausuntoa. Kaikissa lausunnoissa lakiehdotusta pidettiin tarpeellisena ja sisällöltään pääosin perusteltuna. Eräissä lausunnoissa kiinnitettiin kuitenkin huomiota esimerkiksi käytettyyn terminologiaan ja toivottiin ehdotusta eräiden yksityiskohtien osalta tarkennettavaksi ja perusteluiltaan täydennettäväksi. Tietosuojavaltuutetun lausunnossa ehdotettiin lisättäväksi lakiehdotuksen 2 §:ään säännös siitä, millä tavoin sosiaali- ja terveysministeriö tiedottaa kokeilun alueellisesta laajuudesta ja tarkennettavaksi lakiehdotuksen 12 §:n 2 momenttia. Lakiehdotusta on tarkistettu viimeksi mainitun lausunnon edellyttämällä tavalla. Myös lakiehdotuksen perusteluja on osittain tarkennettu saaduissa lausunnoissa ehdotetulla tavalla.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

Lain nimike ja 1 §. Lain nimikkeestä ja tarkoitusta koskevasta pykälästä ehdotetaan poistettavaksi viittaukset sosiaaliturvakorttiin ja sähköiseen asiakaskorttiin, koska sähköistä henkilökorttia koskevat säännökset on keskitetty henkilökorttilakiin.

2 §. Lain soveltamisalaa koskevan pykälän 1 momentissa on määritelty erikseen ne Satakunnan alueen seitsemän kuntaa, jotka olivat mukana Makropilotti-hankkeessa. Tämän lisäksi lain 2 momentissa on tehty mahdolliseksi se, että muukin kunta tai kuntayhtymä tai ne yhdessä voivat hakea kokeilun piiriin pääsemistä sosiaali- ja terveysministeriölle osoitettavalla hakemuksella. Sosiaali- ja terveysministeriö päättää lain soveltamisesta hakijakunnassa tai kuntayhtymässä tai molemmissa, jos hakemuksen ja sen liitteenä olevan kokeilusuunnitelman perusteella arvioidaan kokeilun vaatimien teknisten, taloudellisten, hallinnollisten ja muiden edellytysten olevan olemassa.

Kokeilun alueellista soveltamisalaa pyritään laajentamaan. Sosiaali- ja terveysministeriön suorittamien selvitysten perusteella nykyiset kokeilualueet ovat valmiita jatkaamaan kokeilun piirissä. Samoin lähes kaikilla sairaanhoitopiireillä on alustava halukkuus liittyä kokeiluun. Myös sosiaalihuollon alueella saumattoman palveluketjun ja sähköisen asioinnin edistäminen on tärkeää. Näin ollen kokeilussa mukana olevia alueita ei olisi enää tarkoituksenmukaista yksilöidä lain tasolla, vaan laissa säädettäisiin ainoastaan nykyistä pykälän 2 momenttia vastaava mahdollisuus kunnille ja kuntayhtymille tai niille yhdessä hakea liittymistä kokeilun piiriin. Sosiaali- ja terveysministeriö päättäisi lain soveltamisesta kunnissa tai kuntayhtymissä tai niissä yhdessä vastaavien edellytysten perusteella kuin voimassa olevassa 2 momentissa. Edellä mainituin perustein nykyiset 1 ja 2 momentti ehdotetaan yhdistettäväksi.

Kokeilun piiriin voisi edellä kuvatuin ta-

voin hakea erilaisia kuntien tai kuntayhtymien muodostamia alueellisesti ja toiminnallisesti rajattuja kokeilualueita. Kuntien ja kuntayhtymien ohella kokeilussa voisi tosiasiallisesti olla mukana muitakin toimijoita. Laissa ei ehdoteta säädettäväksi tarkemmin siitä, millä tavoin eri toimijoiden tulisi hakemusvaiheessa muodollisesti sitoutua kokeiluun. Sosiaali- ja terveysministeriön tulisi kuitenkin hakemusten käsittelyn yhteydessä riittävästi varmistua edellytysten täyttymisestä tässä suhteessa. Kuntien ja sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymien osalta sitoutuminen kokeiluun voidaan normaalisti osoittaa kunnan tai kuntayhtymän asianomaisen toimielimen päätöksellä. Jos esimerkiksi muu kuin sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä hakisi kokeilun piiriin pääsemistä, tulisi sosiaali- ja terveysministeriön arvioida hakemusta tapauskohtaisesti erikseen.

Kokeilussa jo mukana olevat neljä aluetta säilyisivät kokeilun piirissä, jolleivät ne erikseen säädettävään määräaikaan mennessä ilmoittaisi haluavansa irtautua kokeilusta. Tästä menettelystä ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin lain voimaantulosäännöksessä.

Kokeilun laajentuessa on entistä tärkeämpää kiinnittää huomiota siihen, että kokeiluun mukaan hyväksyttävien alueiden laajuus eli kokeilulain soveltamisala on yleisesti tiedossa. Tarkoituksena on, että sosiaali- ja terveysministeriö julkistaa hyväksytyt kokeilualueet siten, että kaikilla on mahdollisuus saada ajantasainen tieto lain alueellisen soveltamisalan laajuudesta. Julkistaminen voisi tapahtua esimerkiksi ministeriön Internet-sivuilla.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi kieliopillisesti.

3 §. Pykälässä säädetään laissa säädetyin kokeilun yhteydessä käytettävistä keskeisistä määritelmistä. Pykälän 3 kohdassa oleva sosiaaliturvakortin määritelmä ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana, koska sähköistä henkilökorttia koskevat säännökset sisältyvät henkilökorttilakiin.

Pykälän 8 kohdassa mainittu palveluketju-tunnuksen määritelmä ehdotetaan samoin poistettavaksi, koska näin yksityiskohtaista tietoa koskevalle määritelmälle ei ole tässä yhteydessä erityistä tarvetta.

Pykälän 9 kohdassa käytetty sana ”henkilö” ehdotetaan korvattavaksi sanalla ”asiakas”, joka on määritelty pykälän 1 kohdassa ja jota käytetään laissa yhtenäisesti tarkoitettaessa palveluja käyttävää ihmistä.

9 §. Pykälässä säädetään työnantajan oma-neuvojapalveluista ja siinä viitataan työterveyshuoltolakiin. Koska lain säätämisen jälkeen on säädetty uusi työterveyshuoltolaki (1383/2001), ehdotetaan viittausta tarkistettavaksi vastaavasti.

4 luku

Sähköinen tunnistaminen ja allekirjoittaminen

Sosiaaliturvakortin myöntämistä ja käyttöä koskevan luvun otsikko ehdotetaan muutettavaksi, koska sähköistä henkilökorttia koskevat säännökset sisältyvät henkilökorttilakiin. Näiden säännösten sijasta ehdotetaan 4 luvun otsikko ja sisältö muutettavaksi siten, että luvussa olisivat yleiset säännökset kokeilun yhteydessä tapahtuvan asiakkaan, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen tai organisaation sähköisen tunnistamisen ja sähköisessä asioinnissa käytettävän asiakirjan allekirjoittamisen edellytyksistä.

12 §. *Tunnistaminen.* Pykälän mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon varmennetuissa sähköisessä asioinnissa asiakas voitaisiin todentaa joko henkilökorttilain mukaisella henkilökortilla tai muulla vastaavan tasoisella varmenteella. Tällaisena muuna varmenteena voisi olla esimerkiksi asiakkaan muuta asiointia varten myönnetty henkilökorttia vastaavalla tavalla varmennettu asiakaskortti. Käytännössä tällaisen muun varmenteen tulisi täyttää ne edellytykset, jotka koskevat sähköisistä allekirjoituksista annetun lain 7 §:ssä tarkoitettua laatuvarmennetta. Esimerkiksi nykyiset pankkikortit eivät täytä näitä edellytyksiä, mutta markkinoille on lähiaikoina tulossa myös laatuvarmenteen edellytykset täyttäviä asiakaskortteja. Henkilökorttilain mukaan henkilökorttiin ja ns. yhteiseen kort-

tiin on mahdollista tallettaa tietoja kortin siirun vapaan muistikapasiteetin rajoissa. Vaikka asiakkaan tunnistaminen olisikin mahdollista edellä kuvatuin tavoin esimerkiksi laatuvarmenteen edellytykset täyttävän pankkikortin avulla, ei asianmukaisena voitaisi kuitenkaan pitää sitä, että tällaiselle kortille tallennettaisiin esimerkiksi asiakkaan yksityisyyden kannalta arkaluontoisia ja salassa pidettäviä tietoja.

Pykälän 2 momentin nojalla sosiaali- ja terveydenhuollon laillistettu ammattilainen voitaisiin ammattia harjoittaessaan varmentaa riittävällä tavalla. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että terveydenhuollon ammattihenkilön osalta voitaisiin kokeilun yhteydessä varmentaa sekä hänen oikeutensa harjoittaa ammattia koko maassa että hänen oikeutensa toimia määrättyssä toimintayksikön työtehtävässä. Laissa ei ehdoteta tässä vaiheessa säädettäväksi tarkemmin siitä riittävästä tavasta, jolla varmentaminen voitaisiin suorittaa. Tältä osin voidaan kuitenkin edellyttää esimerkiksi pykälän 1 momentissa säädettävien yleisten laatuvarmenteen tunnusmerkkien täyttyvän. Tulevaisuudessa riittävä ammattilaisen varmentaminen voitaisiin suorittaa esimerkiksi kehitteillä olevan ammattilaisvarmenteen avulla. Ammattilaisvarmenteen tehtävänä on varmentaa terveydenhuollon ammattilaisen ammatillinen asema ja hänen roolinsa kulloisessakin organisaatiossa. Ammattilaisvarmenne voidaan sijoittaa esimerkiksi lääkärin tunniste-korttiin, jolloin samaa varmennetta voidaan käyttää koko maassa ja kaikissa eri terveydenhuollon toimintayksiköissä. Ammattilaisvarmennetta ja sen käyttöä edellyttävää terveydenhuollon julkisen avaimen infrastruktuuria (PKI) koskeva suositus valmistuu osana Kansallista terveydenhuollon hanketta vuoden 2003 loppuun mennessä. Suosituksen pohjalta on tarkoitus rakentaa kansallinen varmennepalvelu terveydenhuollon ammattilaisille vuonna 2004. Terveydenhuollon julkisen avaimen infrastruktuurin avulla lääkäri voi allekirjoittaa sähköisiä potilasasiakirjoja terveydenhuollon ammattilaisroolissaan yhtenäisellä tavalla koko maassa.

Myös sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatio voitaisiin kokeilun yhteydessä sähköisessä asioinnissa varmentaa. Käytännössä

organisaation varmentaminen voisi tapahtua lähinnä siten, että tietyn organisaation jokin palvelinlaitteisto tai tietojärjestelmä voitaisiin varmentaa. Tätä kautta myös organisaatio voitaisiin välillisesti varmentaa. Tarkoituksena on myös ottaa kokeilulain voimassaolon aikana käyttöön organisaatiot ja toimipaikat yksiselitteisesti yksilöivä ISO-standardin mukainen OID-koodi, joita jaettaisiin Stakesin ylläpitämällä koodistopalvelimella. Hanke toteutetaan osana Kansallisen terveydenhuollon hankkeen toimeenpanoa.

13 §. *Asiakirjan sähköinen allekirjoittaminen.* Edellä 12 §:ssä säädettyä asiakkaan, ammattilaisen tai organisaation tunnistaminen mahdollistaisi tarvittaessa sähköisessä asioinnissa tarvittavan asiakirjan tai muun viestin allekirjoittamisen tai salaamisen. Sähköisen asioinnin edellytyksiä tulisi kokeilun yhteydessä edelleen selvittää ja vahvistaa. Tätä tavoitetta tukevasta sähköisen allekirjoittamisen mahdollisuudesta ehdotetaan pykälässä säädettyväksi erikseen.

Ehdotettavan pykälän nojalla asiakas, organisaatio tai organisaation edustaja voisi 12 §:ssä tarkoitetun varmenteen avulla sähköisesti allekirjoittaa ja salata lähettämänsä asiakirjan tai muun viestin. Organisaation osalta lähtökohtana olisi, että jokin organisaation puolesta toimimaan oikeutettu luonnollinen henkilö toimisi organisaation edustajana sähköisessä allekirjoittamisessa. Kokeilun yhteydessä on kuitenkin tarkoitus mahdollistaa myös sellainen menettely, jossa tiedon siirtyminen sisältöltään muuttumattomana voitaisiin turvata eri organisaatioiden tietojärjestelmien tasolla ilman, että kukaan luonnollinen henkilö erikseen suorittaisi sähköistä allekirjoitusta yksittäisissä tilanteissa. Tästä johtuen myös organisaation sellaisenaan ehdotetaan voivan toimia asiakirjan sähköisen allekirjoittamisen yhteydessä.

22 §. *Viitetietokantaan talletettavat tiedot.* Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi sana ”palveluketjutunnukset”, koska kyseinen määritelmä ehdotetaan poistettavaksi lain 3 pykälästä.

25 §. *Asiakkaan puhevallan käyttäminen eräissä tilanteissa.* Pykälässä säädetään asiakkaan puhevallan käyttämisestä sellaisissa tilanteissa, joissa hänellä itsellään ei ole edellytyksiä arvioida oman suostumuksensa mer-

kitystä tai joissa asiakas ei itse kykene osallistumaan palveluketjusuunnitelman laatimiseen tai muuttamiseen taikka omaneuvoajajohdon solmimiseen. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että asiakkaan puolesta hänen puhevaltaansa voisi mainituissa tilanteissa käyttää ainoastaan hänen laillinen edustajansa. Sen sijaan puhevaltaa ei voisi enää käyttää asiakkaan omainen tai muu läheinen henkilö. Muutoksen perusteena on yhdenmukaistaa asiakkaan puhevallan käyttöä koskevaa säännöstä vastaavien potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa olevien säännösten kanssa. Kokeilun laajentumisessa on entistä painavampia perusteita asettaa asiakkaan puhevallan käytölle aiempaa tarkemmat ja yleistä potilaan tai asiakkaan asemaa sääntelevää lainsäädäntöä vastaavat edellytykset.

27 §. *Omaneuvoajapalveluiden maksullisuus.* Sosiaaliturvakorttia koskeva maininta ehdotetaan poistettavaksi pykälän otsikosta tarpeettomana, koska sähköistä henkilökorttia koskevat säännökset sisältyvät henkilökorttilakiin. Vastaavalla perusteella ehdotetaan pykälän 2 momentti kumottavaksi.

29 §. *Muutoksenhaku.* Muutoksenhakua koskeva pykälä rajoittuu vain lain 4 luvussa tarkoitettuun sosiaaliturvakortin myöntämistä koskevaan päätöksentekoon. Koska 4 luku ehdotetaan muutettavaksi ja sosiaaliturvakorttia koskevat säännökset ehdotetaan kumottaviksi, ehdotetaan pykälä vastaavasti tarpeettomana kumottavaksi.

30 §. *Voimaantulo.* Kokeilun voimassaoloaika ehdotetaan jatkettavaksi kahdella vuodella. Tämän mukaisesti ehdotetaan lain voimaantulosäännöksen 2 momenttia muutettavaksi siten, että laki olisi voimassa vuoden 2005 loppuun.

Pykälässä ehdotetaan lisäksi säädettyväksi uusien alueiden kokeiluun mukaan hyväksymisen määräajasta. Kunnilla ja kuntayhtymillä tulisi olla riittävä harkinta-aika lain voimaantulon jälkeen. Toisaalta lain määräaikainen luonne huomioon ottaen harkinta-aika ei tulisi olla tarpeettoman pitkä, jotta kokeilun tosiasiallinen soveltamisala olisi tiedossa hyvissä ajoin lain voimaantulon jälkeen. Tästä syystä ehdotetaan, että kokeiluun mukaan haluavien uusien kuntien tai kuntayhtymien tai niiden yhdessä tulisi jättää hakemuksensa

sosiaali- ja terveysministeriölle viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2004. Ehdotettavaa viiden kuukauden harkinta-aikaa lain voimaantulon jälkeen voidaan pitää riittävänä ottaen huomioon myös tarvittava käsittely kuntien ja kuntayhtymien päättävissä toimielimissä.

Pykälän 3 momentin mukaisesti lain voimassaolon päättymisen eli 31 päivän joulukuuta 2003 jälkeen tiedot omanuovoajasopimuksista, palveluketjusuunnitelmista ja suostumuksista talletetaan asianomaisen rekisterinpitäjän asiakasrekisteriin. Omanuovoajasopimukset säilytetään 10 vuotta ja palveluketjusuunnitelmat ja suostumukset yhtä kauan kuin muut vastaavat asiakasrekisteriin talletetut tiedot. Viitetiedot hävitetään 10 vuoden kuluttua lain voimassaolon päättymisestä. Tältä osin ehdotetaan lain periaatteet säilytettäväksi ennallaan.

Pykälän 4 momentissa säädetään puolestaan erikseen siitä, että jos sosiaaliturvakortin voimassaoloaika päättyy lain voimassaolon päättymisen eli 31 päivän joulukuuta 2003 jälkeen, voidaan sosiaaliturvakorttia käyttää sairausvakuutusasetuksen (473/1963) 13 §:ssä tarkoitettuna sairausvakuutuskorttina korttiin merkityn ajan. Tämän lain voimassaolon päättymisen jälkeen sosiaaliturvakorttirekisterissä olevat tiedot liitetään Kansaneläkelaitoksen mainituista sairausvakuutuskortteista pitämään rekisteriin. Koska uusia sosiaaliturvakortteja ei enää myönnettäisi, ehdotetaan 4 momentti kumottavaksi. Tarkoituksena kuitenkin on, että edellä mainittu sosiaaliturvakorttien voimassaoloaika jatkuisi alkuperäisen ajatuksen mukaisena myös 31

päivän joulukuuta 2003 jälkeen. Tästä ehdotetaan säädettäväksi voimaantulosäännöksessä.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksessä ehdotetaan, että kokeilussa jo mukana olevat alueet pysyisivät edelleen kokeilun piirissä, jolleivät ne erikseen luopuisi kokeilusta. Kokeilussa jo mukana olevien kuntien tulisi ilmoittaa halustaan luopua kokeilusta sosiaali- ja terveysministeriölle viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2004.

Kokeilulain nojalla jo tehtyjä omanuovoajasopimuksia tai palveluketjusuunnitelmia koskevien tietojen säilyttämiseen ei ehdoteta muutoksia. Sen sijaan näitä jo tehtyjä asiakirjoja tai annettuja suostumuksia koskevat viitetiedot ehdotetaan hävitettäväksi 31 päivänä joulukuuta 2013, mikä vastaisi lain alkuperäistä tarkoitusta.

Voimaantulosäännöksen mukaan ennen tammikuun 1 päivää 2004 myönnettyjä sosiaaliturvakortteja ei voitaisi enää käyttää sähköisesti, vaan tavanomaisina sairausvakuutuskortteina korttiin merkityn ajan. Tätä ehdotusta on pidetty perusteltuna ottaen huomioon myönnettyjen sosiaaliturvakorttien vähäinen määrä ja pyrkimys yksinkertaistaa sähköisten henkilökorttien hallinnointia.

2. Voimaantulo

Lain ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta 22 päivänä syyskuuta 2000 annetun lain (811/2000) 3 §:n 3 ja 8 kohta, 29 § sekä 30 §:n 4 momentti, sekä

muutetaan lain nimike, 1 §:n 1 momentti, 2 §, 3 §:n 9 kohta, 9 §, 4 luku, 22 §:n 1 momentti, 25 §:n 1–3 momentti, 27 § ja 30 §:n 2 momentti seuraavasti:

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun kokeilusta

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan saumattoman palveluketjun järjestämisen alueellisesta kokeilusta sekä siihen liittyvistä omanuhojapalveluista, palveluketjusuunnitelmasta ja viitetietokannasta.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän, muun viranomaisen, yhteisön, palvelujen tuottajan, itsenäisen ammatinharjoittajan ja Kansaneläkelaitoksen järjestäessä tai toteuttaessa sosiaali- ja terveydenhuoltoa tai muuta sosiaaliturvaa kokeilussa mukana olevien kuntien asukkaille.

Kunta tai kuntayhtymä taikka ne yhdessä voivat hakea kokeilun piiriin pääsemistä sosiaali- ja terveysministeriölle osoitettavalla hakemuksella. Sosiaali- ja terveysministeriö voi päättää lain soveltamisesta hakijakunnas-

sa tai -kuntayhtymässä tai molemmissa, jos hakemuksen ja sen liitteenä olevan kokeilusuunnitelman perusteella arvioidaan kokeilun vaatimien teknisten, taloudellisten, hallinnollisten ja muiden edellytysten olevan olemassa. Sosiaali- ja terveysministeriö julkistaa kokeilun piiriin lopullisesti tulevat alueet riittävällä tavalla.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, noudatetaan, mitä muutoin säädetään sosiaali- ja terveydenhuollosta ja muusta sosiaaliturvasta.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

9) *suostumuksella* asiakkaalle annettuun riittävään tietoon perustuvaa, vapaaehtoista, yksilöityä, tietoista ja todennettavissa olevaa tahdonilmaisua, jolla hän hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn.

9 §

Työnantajan omanuhojapalvelut

Kokeiluun osallistuva työterveyshuoltolaisa (1383/2001) tarkoitettu työnantaja voi järjestää omanuhojapalveluita osana työnantajan itse järjestämää työterveyshuoltoa nou-

dattamalla soveltuvin osin, mitä 4—8 §:ssä säädetään omaneuvojusta.

4 luku

Sähköinen tunnistaminen ja allekirjoittaminen

12 §

Tunnistaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon varmennetuksessa sähköisessä asioinnissa asiakas voidaan todentaa henkilökorttilain (829/1999) mukaisella sähköisellä henkilökortilla tai vastaavan tasoisella muulla varmenteella.

Sosiaali- ja terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö voidaan ammattia harjoittessaan todentaa riittävän tasoisella varmenteella.

Sähköisessä asioinnissa myös sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatio voidaan varmentaa.

13 §

Asiakirjan sähköinen allekirjoittaminen

Asiakas, organisaatio tai organisaation edustaja voi 12 §:ssä tarkoitetun varmenteen avulla sähköisesti allekirjoittaa ja salata lähettämänsä asiakirjan tai muun viestin.

22 §

Viitetietokantaan talletettavat tiedot

Viitetietona talletetaan viitetietokantaan asiakkaan nimi, henkilötunnus, tiedon sijaintipaikka, yleisluonteinen kuvaus viitetiedon osoittamasta tiedosta, viitetiedon tallettamisaika sekä viitetietokannan toiminnan edellyttämät tekniset tiedot.

25 §

Asiakkaan puhevallan käyttäminen eräissä tilanteissa

Jos asiakkaalla ei ole edellytyksiä arvioida

suostumuksensa merkitystä, hänen saumatoman hoito- ja palveluketjunsä toteuttamiseksi tarpeellisia tietoja saa antaa hänen laillisen edustajansa kirjallisen suostumuksen perusteella, jollei tietojen antaminen ole selvästi vastoin asiakkaan tahtoa tai etua.

Jos asiakas ei itse kykene osallistumaan palveluketjusuunnitelman laatimiseen tai muuttamiseen, suunnitelma on laadittava tai muutettava, jos mahdollista, yhteisymmärryksessä asiakkaan laillisen edustajan kanssa.

Jos asiakas ei itse kykene osallistumaan omaneuvojasopimuksen tekemiseen, asiakkaan puhevaltaa omaneuvojasopimukseen liittyvissä asioissa voi käyttää hänen laillinen edustajansa.

27 §

Omaneuvojalpalveluiden maksullisuus

Edellä 2 luvussa tarkoitetut omaneuvojalpalvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

30 §

Voimaantulo

Tämä laki on voimassa 31 päivään joulukuuta 2005. Sosiaali- ja terveysministeriö voi viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2004 saapuneen hakemuksen perusteella päättää kokeilualueen hyväksymisestä 2 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

Kokeilun piiriin ennen lain voimaantuloa hyväksytyt kunnat ja kuntayhtymät ovat edelleen kokeilun piirissä, jolleivät ne sosiaali- ja terveysministeriölle jättämällänsä ilmoituksella luovu kokeilusta. Tällaisten kokeilualueiden tulee viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2004 ilmoittaa sosiaali- ja terveysministeriölle halustaan luopua kokeilusta.

Ennen lain voimaantuloa tehtyjä omaneuvojasopimuksia ja palveluketjusuunnitelmia sekä annettuja suostumuksia koskevat viitetiedot hävitetään 31 päivänä joulukuuta 2013.

Ennen lain voimaantuloa myönnettyä sosiaaliturvakorttia voidaan edelleen käyttää sairausvakuutusasetuksen (473/1963) 13 §:ssä tarkoitettuna sairausvakuutuskorttina korttiin merkityn ajan.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Liisa Hyssälä*

Liite
Rinnakkaisteksti

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta 22 päivänä syyskuuta 2000 annetun lain (811/2000) 3 §:n 3 ja 8 kohta, 29 § sekä 30 §:n 4 momentti, sekä

muutetaan lain nimike, 1 §:n 1 momentti, 2 §, 3 §:n 9 kohta, 9 §, 4 luku, 22 §:n 1 momentti, 25 §:n 1–3 momentti, 27 § ja 30 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun kokeilusta

1 §

1 §

Lain tarkoitus

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan saumattoman palveluketjun järjestämisen alueellisesta kokeilusta sekä siihen liittyvistä oma-neuvojapalveluista, palveluketjusuunnitelmasta, *sähköisestä asiakaskortista* ja viitetietokannasta.

Tässä laissa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan saumattoman palveluketjun järjestämisen alueellisesta kokeilusta sekä siihen liittyvistä oma-neuvojapalveluista, palveluketjusuunnitelmasta ja viitetietokannasta.

2 §

2 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän, muun viranomaisen, yhteisön, palvelujen tuottajan, itsenäisen ammatinharjoittajan ja Kansaneläkelaitoksen järjestäessä tai toteuttaessa sosiaali- ja terveydenhuoltoa tai muuta sosiaaliturvaa *Kankaanpään, Lapin, Merikarvian, Noormarkun,*

Tätä lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän, muun viranomaisen, yhteisön, palvelujen tuottajan, itsenäisen ammatinharjoittajan ja Kansaneläkelaitoksen järjestäessä tai toteuttaessa sosiaali- ja terveydenhuoltoa tai muuta sosiaaliturvaa kokeilussa mukana olevien kuntien asukkaille.

Pomarkun, Porin ja Siikaisten kunnan asukkaille. Edellä tarkoitettu viranomainen, yhteisö ja ammatinharjoittaja päättää tarkemmin, missä laajuudessa se toteuttaa ja osallistuu tässä laissa tarkoitettuun kokeiluun. Tieto päätöksestä ja sen sisällöstä on saatettava sosiaali- ja terveysministeriön tietoon.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään voi muikin kunta tai kuntayhtymä taikka ne yhdessä hakea kokeilun piiriin pääsemistä sosiaali- ja terveysministeriölle osoitettavalla hakemuksella. Sosiaali- ja terveysministeriö voi päättää lain soveltamisesta hakijakunnassa tai kuntayhtymässä tai molemmissa, jos hakemuksen ja sen liitteenä olevan kokeilusuunnitelman perusteella arvioidaan kokeilun vaatimien teknisten, taloudellisten, hallinnollisten ja muiden edellytysten olevan olemassa.

Sen lisäksi mitä tässä laissa säädetään, noudatetaan, mitä muutoin säädetään sosiaali- ja terveydenhuollosta ja muusta sosiaaliturvasta.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

3) *sosiaaliturvakortilla sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja muuta sosiaaliturvaa järjestettäessä ja toteutettaessa käytettävää asiakaskorttia, johon sisältyy sähköisessä asiointissa ja muissa sähköisissä sovelluksissa tarvittava tekninen osa;*

8) *palveluketjutunnuksella merkintää, joka osoittaa, mihin saumattomaan palveluketjuun kyseinen palvelutapahtuma liittyy; sekä*

9) *suostumuksella henkilölle annettuun riittävään tietoon perustuvaa, vapaaehtoista, yksilöityä, tietoista ja todennettavissa olevaa tahdonilmaisua, jolla henkilö hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn.*

Kunta tai kuntayhtymä taikka ne yhdessä voivat hakea kokeilun piiriin pääsemistä sosiaali- ja terveysministeriölle osoitettavalla hakemuksella. Sosiaali- ja terveysministeriö voi päättää lain soveltamisesta hakijakunnassa tai -kuntayhtymässä tai molemmissa, jos hakemuksen ja sen liitteenä olevan kokeilusuunnitelman perusteella arvioidaan kokeilun vaatimien teknisten, taloudellisten, hallinnollisten ja muiden edellytysten olevan olemassa. Sosiaali- ja terveysministeriö julkistaa kokeilun piiriin lopullisesti tulevat alueet riittävällä tavalla.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, noudatetaan, mitä muutoin säädetään sosiaali- ja terveydenhuollosta ja muusta sosiaaliturvasta.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

(3 ja 8 kohta kumotaan)

9) *suostumuksella asiakkaalle annettuun riittävään tietoon perustuvaa, vapaaehtoista, yksilöityä, tietoista ja todennettavissa olevaa tahdonilmaisua, jolla hän hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn.*

9 §

Työnantajan omaneuvojalpalvelut

Kokeiluun osallistuva työterveyshuoltolain (743/1978) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu työnantaja voi järjestää omaneuvojalpalveluita osana työnantajan itse järjestämää työterveyshuoltoa noudattamalla soveltuvin osin, mitä 4—8:ssä säädetään omaneuvojalajasta.

4 luku

Sosiaaliturvakortti

12 §

Sosiaaliturvakortin myöntäminen

Kansaneläkelaitos myöntää hakemuksesta sosiaaliturvakortin 16 vuotta täyttäneelle henkilölle, joka asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) perusteella voidaan katsoa Suomessa asuvaksi.

Kansaneläkelaitos hankkii sosiaaliturvakortin tekniseen osaan varmenteen. Varmenajan ja varmenteen tulee täyttää sähköisestä asioinnista hallinnossa annetun lain (1318/1999) 4—7 §:ssä säädetty vaatimukset ottaen huomioon myös mitä mainitun lain 34 §:ssä säädetään.

13 §

Sosiaaliturvakortin hakeminen

Sosiaaliturvakorttia koskeva hakemus on jätettävä henkilökohtaisesti Kansaneläkelaitokselle. Sosiaaliturvakortti on myös noudettava henkilökohtaisesti. Kansaneläkelaitoksen tulee todeta luotettavasti hakijan henkilöllisyys sekä hakemusta jätettäessä että sosiaaliturvakorttia noudettaessa.

Kansaneläkelaitoksen on selvitettävä hakijalle kortin käyttömahdollisuudet ja mahdollisen peruuttamisen vaikutukset.

Kun Kansaneläkelaitos luovuttaa myöntämänsä uuden sosiaaliturvakortin, aikai-

9 §

Työnantajan omaneuvojalpalvelut

Kokeiluun osallistuva työterveyshuoltolaissa (1383/2001) tarkoitettu työnantaja voi järjestää omaneuvojalpalveluita osana työnantajan itse järjestämää työterveyshuoltoa noudattamalla soveltuvin osin, mitä 4—8 §:ssä säädetään omaneuvojalajasta.

4 luku

Sähköinen tunnistaminen ja allekirjoittaminen

12 §

Tunnistaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon varmenne- tussa sähköisessä asiointissa asiakas voidaan todentaa henkilökorttilain (829/1999) mukaisella henkilökortilla tai vastaavan tasoisella muulla varmenteella.

Sosiaali- ja terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö voidaan ammattia harjoittaessaan todentaa riittävän tasoisella varmenteella.

Sähköisessä asiointissa myös sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatio voidaan varmentaa.

13 §

Asiakirjan sähköinen allekirjoittaminen

Asiakas, organisaatio tai organisaation edustaja voi 12 §:ssä tarkoitetun varmenteen avulla sähköisesti allekirjoittaa ja salata lähettämänsä asiakirjan tai muun viestin.

sempi sosiaaliturvakortin antamispäätös raukeaa ja sosiaaliturvakortin voimassaolo päättyy. Hakijan on tällöin luovutettava Kansaneläkelaitokselle aikaisempi sosiaaliturvakortti, jos se on hänen hallussaan.

14 §

Sosiaaliturvakortin käyttö

Sosiaaliturvakortilla henkilö voidaan todentaa sosiaali- ja terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan tosiasialliseen toteuttamiseen liittyvissä sähköisissä sovelluksissa. Sosiaaliturvakortilla henkilö voidaan todentaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan varmennetussa sähköisessä asiointissa. Henkilö voi sosiaaliturvakortin avulla tarvittaessa sähköisesti allekirjoittaa ja salata lähettämänsä asiakirjat ja viestit. Sosiaaliturvakorttia voidaan käyttää lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan palveluksessa olevan henkilön tehtävien hoitamisen edellyttämään todentamiseen.

15 §

Sosiaaliturvakorttiin merkittävät tiedot

Sosiaaliturvakorttiin merkitään henkilön sukunimi ja etunimet, henkilötunnus, tieto siitä, onko henkilöllä oikeus sairausvakuutuslain (364/1963) 9 §:ssä tarkoitettuihin erityiskorvattaviin lääkkeisiin tai merkittävien ja kalliiden lääkkeiden peruskorvaukseen, sekä kuuluuko hän työpaikkakassaan samoin kuin sosiaaliturvakortin voimassaoloaika ja sairausvakuutuksen voimassaoloaika määräaikaisesti vakuutetulle. Sosiaaliturvakortissa tulee olla myös henkilön nimikirjoitus ja valokuva. Henkilön suostumuksella voidaan korttiin merkitä muitakin Kansaneläkelaitoksen hyväksymiä tietoja.

Sosiaaliturvakortin teknisessä osassa tulee olla sähköisestä asiointista hallinnossa annetun lain 5 §:ssä tarkoitetut varmenteen sisältämät tiedot, sosiaaliturvakortin käytön edellyttämät kortinhaltijan tunnistautumistiedot, tieto kortinhaltijan käyttämästä kielestä sekä välttämättömät tekniset tiedot.

Sosiaaliturvakorttiin merkitään myös tieto varmenteen myöntäjistä. Sosiaaliturvakorttiin voidaan kortinhaltijan pyynnöstä tallettaa lisäksi sosiaali- tai terveydenhuoltoon taikka muuhun sosiaaliturvaan liittyviä tietoja ja teknisiä sovelluksia.

16 §

Sosiaaliturvakortin peruuttaminen ja poistaminen

Sosiaaliturvakortti peruutetaan, jos henkilö, jolle kortti on annettu, sitä pyytää.

Sosiaaliturvakortti voidaan peruuttaa, jos

- 1) se on turmeltunut;
- 2) sen merkintöjä tai tietoja on muutettu;
- 3) se on kadonnut tai anastettu;
- 4) sitä käyttää oikeudettomasti muu kuin se, jolle sosiaaliturvakortti on annettu; tai
- 5) henkilöä ei asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain perusteella voida enää katsoa Suomessa asuvaksi.

Päätöksen sosiaaliturvakortin peruuttamisesta tekee Kansaneläkelaitos. Kansaneläkelaitoksen on selvitettävä kortinhaltijalle peruuttamisen vaikutukset. Peruuttamispäätöksen tehtyään Kansaneläkelaitos ilmoittaa siitä varmentajalle varmenteen peruuttamista varten ja jos mahdollista, ottaa pois peruutetun sosiaaliturvakortin. Kansaneläkelaitoksen on hävitettävä hallussaan olevat peruutetut sosiaaliturvakortit.

17 §

Sosiaaliturvakortin avulla tapahtuva sähköinen allekirjoittaminen

Tässä laissa tai muussa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muun sosiaaliturvan lainsäädännössä edellytettyyn kirjalliseen, allekirjoitettuun asiakirjaan rinnastetaan sosiaaliturvakortin avulla sähköisesti allekirjoitettu asiakirja.

18 §

Sosiaaliturvakorttirekisteri

Kansaneläkelaitos pitää rekisteriä sosiaaliturvakorteista.

Rekisteriin merkitään 15 §:ssä tarkoitetut tiedot sosiaaliturvakortin hakijasta, tieto myönnetystä varmenteesta sekä tieto kortin myöntämisen ja luovuttamisen ajankohdasta. Rekisteriin merkitään kortin voimassaoloaika sekä 16 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa tiedot sosiaaliturvakortin peruuttamisesta ja poisottamisesta.

19 §

Sosiaaliturvakortin voimassaoloaika

Sosiaaliturvakortti on voimassa kolme vuotta.

22 §

Viitetietokantaan talletettavat tiedot

Viitetietona talletetaan viitetietokantaan asiakkaan nimi, henkilötunnus, palveluketjutunnukset, tiedon sijaintipaikka, yleisluonteinen kuvaus viitetiedon osoittamasta tiedosta, viitetiedon tallettamisaika sekä viitetietokannan toiminnan edellyttämät tekniset tiedot.

25 §

Asiakkaan puhevallan käyttäminen eräissä tilanteissa

Jos asiakkaalla ei ole edellytyksiä arvioida suostumuksensa merkitystä, saa hänen saumattoman hoito- ja palveluketjunsä toteuttamiseksi tarpeellisia tietoja antaa hänen laillinen edustajansa, omaisensa tai läheisensä kirjallisen suostumuksensa perusteella ellei tietojen antaminen ole selvästi vastoin asiakkaan tahtoa tai etua.

22 §

Viitetietokantaan talletettavat tiedot

Viitetietona talletetaan viitetietokantaan asiakkaan nimi, henkilötunnus, tiedon sijaintipaikka, yleisluonteinen kuvaus viitetiedon osoittamasta tiedosta, viitetiedon tallettamisaika sekä viitetietokannan toiminnan edellyttämät tekniset tiedot.

25 §

Asiakkaan puhevallan käyttäminen eräissä tilanteissa

Jos asiakkaalla ei ole edellytyksiä arvioida suostumuksensa merkitystä, saa hänen saumattoman hoito- ja palveluketjunsä toteuttamiseksi tarpeellisia tietoja antaa hänen laillisen edustajansa kirjallisen suostumuksensa perusteella ellei tietojen antaminen ole selvästi vastoin asiakkaan tahtoa tai etua.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos asiakas ei itse kykene osallistumaan palveluketjusuunnitelman laatimiseen tai muuttamiseen, suunnitelma on laadittava tai muutettava, jos mahdollista, yhteisymmärryksessä asiakkaan laillisen edustajan, *hänen omaisensa tai muun läheisensä* kanssa.

Jos asiakas ei itse kykene osallistumaan omaneuvojasopimuksen solmimiseen, asiakkaan puhevaltaa omaneuvojasopimukseen liittyvissä asioissa voi käyttää hänen laillinen edustajansa, *omaisensa tai muu läheisensä*.

Jos asiakas ei itse kykene osallistumaan palveluketjusuunnitelman laatimiseen tai muuttamiseen, suunnitelma on laadittava tai muutettava, jos mahdollista, yhteisymmärryksessä asiakkaan laillisen edustajan kanssa.

Jos asiakas ei itse kykene osallistumaan omaneuvojasopimuksen solmimiseen, asiakkaan puhevaltaa omaneuvojasopimukseen liittyvissä asioissa voi käyttää hänen laillinen edustajansa.

27 §

Omaneuvojojalveluiden ja sosiaaliturvakortin maksullisuus

Tämän lain 2 luvussa tarkoitetut omaneuvojojalvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

Sosiaaliturvakortti on maksullinen. Kansaneläkelaitos määrää valtion maksuperustelain (150/1992) 10 §:n mukaisesti sosiaaliturvakortista perittävistä maksuista. Sosiaaliturvakortti on kuitenkin sitä ensi kertaa haettaessa maksuton 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuille kunnan asukkaille.

29 §

Muutoksenhaku

Tämän lain 4 luvussa tarkoitettuun Kansaneläkelaitoksen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta tarkastuslautakunnalta ja tarkastuslautakunnan päätökseen tyytymätön vakuutusosastoilta.

Valituskirjelmä on toimitettava Kansaneläkelaitokselle 30 päivän kuluessa siitä, kun valittaja on saanut päätöksestä tiedon.

Kansaneläkelaitoksen päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

27 §

Omaneuvojojalveluiden maksullisuus

Edellä 2 luvussa tarkoitetut omaneuvojojalvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

29 §

Muutoksenhaku

(kumotaan)

Voimaantulo

Tämä laki on voimassa 31 päivään joulukuuta 2003 saakka. Sosiaali- ja terveysministeriö voi viimeistään 30 päivänä marraskuuta 2000 saapuneen hakemuksen perusteella päättää 2 §:n 2 momentissa säädetyistä kokeilun laajentamisesta.

Jos sosiaaliturvakortin voimassaoloaika päättyy tämän lain voimassaolon päättymisen jälkeen, voidaan sosiaaliturvakorttia käyttää sairausvakuutusasetuksen (473/1963) 13 §:ssä tarkoitettuna sairausvakuutuskorttina korttiin merkityn ajan. Tämän lain voimassaolon päättymisen jälkeen sosiaaliturvakorttirekisterissä olevat tiedot liitetään Kansaneläkelaitoksen mainituista sairausvakuutuskorteista pitämään rekisteriin.

Tämä laki on voimassa 31 päivään joulukuuta 2005. Sosiaali- ja terveysministeriö voi viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2004 saapuneen hakemuksen perusteella päättää kokeilun alueen hyväksymisestä 2 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

(4 momentti kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2004.

Kokeilun piiriin ennen lain voimaantuloa hyväksytyt kunnat ja kuntayhtymät ovat edelleen kokeilun piirissä, jolleivät ne sosiaali- ja terveysministeriölle jättämällänsä ilmoituksella luovu kokeilusta. Tällaisten kokeilun alueiden tulee viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2004 ilmoittaa sosiaali- ja terveysministeriölle halustaan luopua kokeilusta.

Ennen lain voimaantuloa tehtyjä omaneuvojasopimuksia ja palveluketjusuunnitelmia sekä annettuja suostumuksia koskevat viitetiedot hävitetään 31 päivänä joulukuuta 2013.

Ennen lain voimaantuloa myönnettyä sosiaaliturvakorttia voidaan edelleen käyttää sairausvakuutusasetuksen (473/1963) 13 §:ssä tarkoitettuna sairausvakuutuskorttina korttiin merkityn ajan.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.